

לדמיין מנהיג

בשביל לדמיין מנהיג.

להשלכה הזו של מנהיגים על מנהיגים יש גם השפעה על אלה האחרונים. זה וריס טוען כי ככל שהשלכת תכונות של האדרה על המנהיג גוברת, הרי שהמנהיג בתורו נופל קורבן לרגשות הראשוניים של המנהיגים הרואים בו דמות כלייכולה ואידיאלית. ככל שהוא מזדהה עם התכונות שמייחסים לו, כך הוא מעצים את ההיבטים הנרקסיסטיים הקיימים אצלו בלאו הכי.

במעגל הקסמים הזה המנהיג הופך להיות כה מורם מעם, בעיני העם, עד שהעם הופך לבלתי נחשב בעיניו וראוי לניצול ומניפולציה. זיגמונד פרויד, בחיבור "פסיכו-לוגיה קבוצתית והאנליזה של האגו" מ-1921, כתב כי בשעות משבר וחוסר אונים מנהיגים מסוימים יודעים להעצים את השלכות ההמון, ולעודד רגשות ראשוניים של תוקפנות בתוך ובין קבוצות.

האם לנצח נהיה שבוים ידי מנהיגים תוך שאנחנו משליכים עליהם תכונות מדומיינות באופן לא מודע? מחקרים עדכניים מעידים על חוזה חדש שנרקם בין בני דור ה-Y המגיעים בשנים אלו לעמדות השפעה, לבין אלו שהם רואים בהם מנהיגים. כך לדוגמה, מחקר שבוצע בלונדון ביונס סקול (ומאשש מחקרים נוספים) בחן את עמדותיהם של המשתתפים, בני 29 בממוצע, ב-33 מדינות, על מנהיגים ומנהיגות. אחת המסקנות המרכזיות מהמחקר, שביצע אדם קינגל ב-2014, היתה כי המשתתפים מסתכנים לים על מנהיגים דרך המשקפיים של השאת ערך. הם מתרשמים פחות מרקע, דרגות, מעמד וניסיון, ותחת זאת מסתכלים על התועלת שהמנהיגות מביאה להם, או על היעדרה.

כמחנה של אלו שאינם מרוצים מהמנהיגות הנוכחית יש המעודדים מכך שבהפגנות האחרונות משתתפים יותר ויותר צעירים מילניאלים. יכול להיות שהם אינם נושאים עיניהם אל מנהיג שהיה בעברו רמטכ"ל או איש צבא בכיר - אבל יש קו אחר המחבר אותם. הם שואלים, איפה אנחנו כסיפור הזה? מי שרוצה אותם לצדו, כדאי שידבר על המציאות אותה הוא הולך לשפר עבורם. הפסיכולוגיה וההשלכה לא מתו עם דור ה-Y, אבל הן כנראה מקבלות פרופורציות. מנהיגים, יש לקוות, ייבחנו בעתיד במבחן התוצאות. בשיפור החיים עצמם.

בני גנץ נכנס לזירת האגרוף הפוליטית מול בנימין נתניהו. נותן לו שמאלית ועוד שמאלית - ומכריעו בנוק אאוט בימנית לסנוקרת. מחנה שלם דמיין את הסיטואציה הזו, אך לא כך קרה. האם לגנץ בכלל יש את היכולת לגבור על יריבו הפוליטי? לא בטוח, וזה גם לא משנה. מנהיג מתקיים בזכות האופן שבו אלה שהוא מנהיג תופשים אותו, או במילים אחרות - הכל השלכה.

השלכה פסיכולוגית היא אחד מהכוחות המרכזיים המניעים מנהיגות, טען הפרופסור להתנהגות ארגונית וניהול בביה"ס למינהל עסקים אינסיאד, מנפרד קטס דה וריס, שמחקרו מתמקדים בהיבטים פסיכולוגיים של מנהיגות. ככל שהעולם מורכב ולוקה באי ודאות הצורך הזה גובר. בני אדם מייחסים למנהיג את התכונות שהיו רוצים לראות בו ואת ההתנהגויות הנדרשות כדי שיסדר את המציאות כפי שהם מאמינים שצריך לסדר אותה. בהתאם לכך, הברז חרים כלל לא שאלו את עצמם אם לגנץ יש את הניסיון המתאים לערער על כוחו של נתניהו. הם חשו כי עצם זה שהוא לקח על עצמו את המשמיה המורכבת מעיד על כך שוריו ומאפשר, לפי דה וריס, להשליך עליו תכונות מנהיגותיות, גם אם מדומיינות.

על פי התפישה הפסיכואנליטית, לכולנו יש את היכור לת האנושית לייחס רגשות ומחשבות, לרוב בלתי רצויות ואולי אפילו לא מודעות, לאדם אחר. קיומה של השלכה מאפשר, בין היתר, לפסיכולוגים ללמוד על אישיותם של אנשים באמצעות מבחנים "השלכתיים" שהמוכר שבהם הוא מבחן רורשאך. אוסף התשובות של נבחנים למראה כרטיסי הרורשאך מנותח כהשלכה של עולמם הפנימי על כתמי דיו "תמימים". בהשאלה לעולם המנהיגות: ככל שאנחנו יודעים על המנהיג פחות, כך באופן פרדוקסלי ניתן להשליך עליו יותר פנטזיות, משאלות ותחושות. המנהיג הוא הכלי שלתוכו נוצקות השלכות, כך קבע וילפרד ביון בספרו "החוויה הקבוצתית" שפורסם בסוף שנות ה-50.

בתרבות הישראלית מושפעת ההשלכה על מנהיגים מהרקע הצבאי שלהם. השיוך ליחידה צבאית מביא עמו לכאורה איוושהי ודאות, גם היא מדומיינת, ביחס לתכונות אישיותיות של המנהיג. מהמקום הזה משייכים תכונות מסוימות לגבי גבי אשכנזי, בשל העובדה שהיה גולנצ'יק. "מילא גנץ, צנחן יפה נפש", יאמרו הבוחרים. "אבל איפה גבי? מדוע הוא לא נכנס לזירה וחובט בנתניהו כמו שצריך?"

כשגם זה לא קורה, האכזבה מכישלונם של מוקדי ההשלכה גנץ ואשכנזי מפנה את מקומה לגיבור התורן הבא בכרטיס הרורשאך - גדי איזנקוט. מה אנחנו יודעים על איזנקוט? שוב: רמטכ"ל. גולני. ישרה. זה מספיק

יש המעודדים מכך שבהפגנות האחרונות משתתפים יותר ויותר צעירים מילניאלים. יכול להיות שהם אינם נושאים עיניהם אל מנהיג שהיה בעברו רמטכ"ל או איש צבא בכיר - אבל יש קו אחר המחבר אותם. הם שואלים, איפה אנחנו בסיפור הזה?

dr.shilony@S2R.co.il

ד"ר איתי שילוני הוא מייסד ומנכ"ל S2R, חברה לייעוץ ארגוני אסטרטגי ומרצה עמית בביה"ס אריסון למינהל עסקים במרכז הבינתחומי הרצליה

page

361